Verkenning van Ilperveldstraat 1 t/m 165 (ensemble van vijf torenflats)
Datum: 7 mei 2025
Auteur: Wijnand Galema
Bezoekdatum: 20 december 2023, 11 februari 2025

Architect: B.J. Nieuwenhuis
Ontwerpjaar: 1963
Bouwjaar: 1965-1966

Opmerkingen
Deze verkenning is door Monumenten en Archeologie (MenA) gemaakt op verzoek van het dagelijks bestuur van Stadsdeel Noord met als doel het inventariseren van de aanwezige monumentwaarden. Dit naar aanleiding van de aanvraag van de Erfgoedvereniging Bond Heemschut, het Cuypersgenootschap en de Stichting Monumenten Amsterdam-Noord (25 november2 013 en 22 juni 2018)) om het ensemble van vijf torenflats (Ilperveldstraat 1 tot en met 165) aan te wijzen als gemeentelijk monument.

Op de ordekaart AUP scoren de woningen als volgt (5 punten is maximum):
A. Bouwtype: 4 punten
B. Architectuur: 4 punten
C. Verkaveling: 5 punten
D. Tuinstadkarakter: 5 punten
Met in totaal 18 punten zijn de torenflats aangemerkt als een orde 1 (monumentwaardig).

Stedenbouwkundige context
Het ensemble van vijf flats zijn gelegen in de wijk Waterlandpleinbuurt, oorspronkelijk Nieuwendam-Noord genoemd, de meest oostelijke van de drie naoorlogse wijken in Amsterdam-Noord. Het oude dijkdorp en de gelijknamige polder Nieuwendam, tot 1921 een zelfstandige gemeente, behoorde oorspronkelijk tot Waterland: het veenweidegebied ten noorden van het IJ. Het laaggelegen gebied werd beschermd tegen het water van de Zuiderzee en het IJ door de Waterlandse Zeedijk, die uit verschillende dijkdelen bestaat. Nieuwendam ligt aan de Nieuwendammerdijk, die vanaf de smalle landtong in het IJ - vanouds de toegang tot Waterland vanuit Amsterdam - oostwaarts loopt richting Schellingwoude en Durgerdam. Even ten noorden van de oude dorpskern ligt de Buikslotermeerpolder, die oorspronkelijk enkele meters lager lag dan de omringende polders. In de negentiende eeuw werden delen van het buitendijkse gebied aan het IJ ingepolderd en bij de gemeente Amsterdam gevoegd. Hier vestigden zich verschillende industrieën, scheepswerven en werden enkele kleine buurten gerealiseerd waar met name arbeiders woonden.

Na de annexatie in 1921 van Nieuwendam door de gemeente Amsterdam werd het dorp aan de noordzijde uitgebreid met Tuindorp Buiksloot en Tuindorp Nieuwendam. De bouw van de tuindorpen betekende een forse toename van de bebouwing, maar grote stadsuitbreidingen in het gebied bleven vooralsnog uit. In het Algemeen Uitbreidingsplan (AUP) uit 1934 werd voor de Noordelijke IJ-oever vooral ingezet op verbetering van de infrastructuur en niet op de bouw van nieuwe woonwijken. Om de bestaande tuindorpen heen werd een kanaal voor de scheepvaart geprojecteerd als alternatief voor het drukke en bochtige IJ. Pas na de Tweede Wereldoorlog kwam Noord pas in het vizier als locatie voor grootschalige stadsuitbreidingen. De dienst Stadsontwikkeling adviseerde in 1956 om het Kanaal rond de

Noord verder naar het noorden op te schuiven zodat ruimte werd gemaakt voor drie nieuwe woonwijken. Dit werd vastgelegd in het Structuurplan voor Amsterdam-Noord uit 1959. Hierin waren ook nieuwe oeververbindingen over en onder het IJ opgenomen, die de bereikbaarheid van Noord zouden verbeteren. Het kanaal zou er nooit komen, maar het tracé liep parallel met de geprojecteerde ringweg die uiteindelijk wel tot stand kwam in de jaren tachtig.

Voor de opzet van de naoorlogse wijken in Noord werd het tuindorp-principe ingewisseld voor de tuinstad-ideologie, zoals die in de Westelijke Tuinsteden al volop in praktijk was gebracht. Geheel volgens de uitgangspunten van het AUP werd de ruimtelijke opzet bepaald door de scheiding van functies wonen, werken, verkeer en recreatie. De woonwijken werden opgedeeld in afzonderlijk uit te werken bouwvelden waarvan de contouren op hoofdlijnen waren vastgelegd. In het ontwerp van de bouwvelden werd uitgegaan van een open verkaveling in stroken, haken en hoven met bebouwing in laag-, middel- en hoogbouw met daartussen een doorgaande groene ruimte. Het idee was dat de bewoner vanuit zijn woning via een smalle groenstrook naar de hoofdgroenstructuur kon lopen en vervolgens naar een groter recreatiegebied. Dit systeem van groene verbindingen van klein naar groot en omgekeerd, keert terug in de opzet van Nieuwendam-Noord, waarvoor het uitbreidingsplan in januari 1963 werd vastgesteld. Naast de groenstructuur is de verdeling in verschillende woonbuurten, met elk een eigen bebouwingstypologie, kenmerkend voor de ruimtelijke opzet. De woonbuurten worden ontsloten door een stelsel van hoofdwegen voor doorgaand verkeer. Vanuit tuindorp Nieuwendam zijn dit de Beemsterstraat en de Volendammerweg die als radiaalwegen zijn doorgezet naar de geplande ringweg. Deze zijn onderling verbonden door de IJdoornlaan, de hoofdontsluitingsweg die vanaf de Zuiderzeeweg in het zuidoosten doorloopt naar Buikslotermeer in het westen. De knik in de IJdoornlaan volgt de geknikte hoofdvorm van de wijk, die het gevolg is van de in twee richtingen uitlopende radiaalwegen. Parallel aan de IJdoornlaan liggen twee secundaire ontsluitingswegen, de Markengouw in het noordelijk deel en de Werengouw in het zuidelijk deel van de wijk.

De wijk werd ontworpen voor ongeveer 5.200 woningen voor verschillende bevolkingsgroepen, hoewel de woningwetwoningen verreweg het meest voorkomen. Het meest gangbare woningbouwtype is de portieketageflat in drie of vier bouwlagen, gegroepeerd rondom hoven of in strokenbouw. Daarnaast komen veel eengezinswoningen voor, zowel vrijstaand als in stroken. Enkele hoge woongebouwen – van zes of meer verdiepingen – zijn te vinden nabij het centraal gelegen winkelcentrum Waterlandplein en in de parkstrook die de overgang vormt naar Buikslotermeer, het huidige Baanakkerspark. Het park vormt een uniek landschappelijk element waarin de dijk en de ringsloot van de Buikslotermeer zijn opgegaan. Het dijklichaam werd hiertoe afgegraven en de ringsloot omgevormd tot een bajonetvormige singel. Van het hoogteverschil tussen Nieuwendam-Noord en Buikslotermeer werd gebruik gemaakt door het landschap vanaf de vaart die Nieuwendam-Noord omsluit langzaam te laten aflopen naar lagergelegen polderpeil van de Buikslotermeer.

In deze unieke setting, net buiten de vaart, in het Baanakkerspark en aan de rand van het glooiende landschap, werd de hogere bebouwing van Nieuwendam-Noord geprojecteerd. In het noordelijk deel van de wijk, ter weerszijden van de IJdoornlaan, bevindt zich een ensemble van zes grote galerijflats van elf verdiepingen (Jisperveldstraat). In het zuidelijk deel, ter weerszijden van de Werengouw, ligt het ensemble Ilperveldstraat, dat uit vijf middelhoge en vierkante torenflats van zes verdiepingen bestaat. Aan de noordkant van de Werengouw liggen drie flats, aan de zuidkant twee. De flatgebouwen liggen in één lijn parallel aan de vaart, maar zijn ten opzichte van de orthogonale structuur van de wijk zo'n 45 graden gedraaid, vermoedelijk om een gunstiger bezonning van de appartementen te krijgen. Het groen van het Baanakkerspark is rondom de flats doorgezet, met uitzondering van de driehoekige voorterreinen aan de oostzijde die toegang bieden naar de entrees en naar de garages in de onderbouw. Auto's staan geparkeerd aan de oostkant van de Ilperveldstraat zodat het doorzicht naar het park vanaf de straat niet wordt belemmerd.

In het ontwerp van de naoorlogse uitbreidingswijken werd op verschillende manieren aandacht geschonken aan de overgangen van de bebouwing naar groengebieden of het open landschap. Om meer ruimte voor groen tussen de bebouwing te creëren en het zicht vanuit de wijk op park of landschap te

vergroten, werd in enkele gevallen gekozen voor hoogbouw, omdat de *footprint* van hoogbouw veel kleiner is dan van eengezinswoningen of portieketageflats. Vanwege de compacte vorm is de torenflat hiervoor het meest geschikt. Voorbeelden hiervan zijn de torenflats van de Torenwijck, bij de Sloterplas (Van de Kuilen, 1967) en het ensemble langs het Rembrandtpark in Overtoomse Veld (Zeinstra, 1972). De situatie in Overtoomse Veld is enigszins vergelijkbaar met Nieuwendam-Noord, omdat de flats ook hier net buiten de eigenlijke woonwijk zijn gepositioneerd; niet door een vaart, maar door de ringweg van elkaar gescheiden.

Gebouwtype en bouwgeschiedenis in hoofdlijnen

Gebouwtype

De flats aan de Ilperveldstraat zijn opgetrokken vanuit een vierkante plattegrond en tellen zeven bouwlagen onder een plat dak. Op de begane grond bevinden zich entree, bergingen, stookruimte en garages met daarboven zes identieke bouwlagen met elk vier woningen. De entrees van de flats zijn gelegen aan de oostzijde en liggen iets terug in de gevel. Een smalle gang fungeert als tochtsluis en komt uit in de centraal gelegen hal met toegang tot de lift en enkele technische ruimtes. De bergingen en centrale stookruimte liggen aan de zuid- en westzijde en zijn via een gang verbonden met de entreehal, maar ook van buitenaf bereikbaar. Aan de oost- en noordzijde liggen de garages die verschillende van grootte en alleen van buitenaf bereikbaar zijn. In het uitbreidingsplan was bepaald dat dertig procent van de woningen een eigen garage zou krijgen. Met 8 garages op 24 woningen werd hieraan voldaan.

De appartementen op de bovenliggende verdiepingen zijn als een molenwiek rondom de centrale lifthal gegroepeerd. Elke verdieping bestaat uit drie vrijwel identieke vierkamerwoningen en één driekamerwoning, waarvan de woonkamer en keuken iets kleiner zijn. De kleinere woning biedt op deze manier ruimte voor het trappenhuis, dat tussen de lifthal en de buitengevel aan de oostzijde is gelegen. De woningen hebben een rechthoekige plattegrond met een gangzone aan de binnenzijde en de woon- en slaapkamers aan de buitenzijde. De woonkamers steken iets door buiten het volume en hebben in combinatie met de hoekligging aan drie zijden uitzicht op de omgeving. De naastgelegen keukens liggen juist iets terug binnen het volume, waardoor ruimte is gemaakt voor de half-inpandige en enigszins beschutte balkons. Anders dan op de bouwtekeningen, werden de vierkamerwoningen uitgevoerd met een zogenaamde hobbykamer op de plaats van een inpandige berging. De plattegrond werd hiervoor iets aangepast door het toilet een kwartslag te draaien en de badkamer op te schuiven en anders in te delen. In de praktijk worden deze 'kamers' vooral als bergruimte gebruikt.

In tegenstelling tot de meeste hoogbouwaccenten aan de randen van groengebieden, die in de regel uit tien of meer verdiepingen bestaan, is hier gekozen voor een relatief bescheiden hoogte van zes verdiepingen. Deze tussenmaat komt niet of nauwelijks voor in de AUP-gebieden. Langs de Van Boshuizenlaan in Buitenveldert staat een reeks flats van vergelijkbare hoogte, maar deze hebben een rechthoekige plattegrond. Dergelijke woongebouwen in een parkachtige setting en met een alzijdige oriëntatie, zouden in de huidige tijd worden getypeerd als 'urban villas', maar in de jaren zestig werden ze als torenflats aangeduid.

Bouwgeschiedenis in hoofdlijnen

De torenflats zijn ontworpen door de Amsterdamse architect B.J. Nieuwenhuis in opdracht van aannemingsbedrijf Gebr. Albers uit Abcoude, die ook als aannemer optrad. Het ontwerp stamt uit 1963 en in dat jaar werd ook de bouwvergunning aangevraagd. Dit gebeurde in twee delen: een voor de twee zuidelijke flats (blok 1 en 2) en een voor de drie noordelijke flats (blok 3, 4 en 5). De verdeling in twee bouwstromen was waarschijnlijk het gevolg van twee verschillende particuliere vastgoedbedrijven of beleggers, die de woningen in de vrije sector zouden verhuren en waarvoor Albers mogelijk handelde. Op een kaart van Nieuwendam-Noord van de Dienst Publieke Werken uit 1965, waarop de verdeling van de bouwblokken per woningbouwvereniging staat aangegeven, zijn de particuliere verhuurders helaas niet vermeld. De Commissie voor de Nieuwe Stad, die de bouwplannen in de uitbreidingswijken beoordeelde, ging akkoord met de bouwplannen, waarvoor de vergunningen in 1965 kort na elkaar werden afgegeven. De bouw is waarschijnlijk vrij snel daarna begonnen, aangezien op historische foto's uit 1966 is te zien dat

de flats bijna voltooid waren en in september van dat jaar waren de twee zuidelijke flats al grotendeels bewoond.

Een groot deel van de woningen is nu in eigendom bij particuliere bewoners en ondergebracht in verschillende verenigingen van eigenaren (VVE). De gezamenlijke VVE van blok 1 en 2 besloten in 1991 tot vervanging van de houten kozijnen in kunststof exemplaren met dubbelglas, waarbij de oorspronkelijke indeling werd behouden, maar de donkere kleur van de draaiende delen door wit is vervangen. De drie noordelijke flats zijn vermoedelijk rond 1990 in handen gekomen van de Amsterdamse Coöperatieve Onderwijzers Bouwvereniging (ACOB), die in 2000 fuseerde met Ons Belang tot Woningstichting Olympus Groep, die op zijn beurt in 2006 weer opging in Eigen Haard. Deze woningcorporatie heeft nog steeds een deel van de woningen en de garages in verhuur. In opdracht van ACOB werden deze blokken in 1998 ook voorzien van kunststof kozijnen en dubbelglas. Ook hier is de donkere kleur van de draaiende delen vervangen door wit, waardoor de kozijnen veel prominenter in het gevelbeeld aanwezig zijn. Desondanks is het gevelbeeld van alle blokken nog grotendeels origineel. Een uitzondering is de entreepartij van blok 2. Die werd in opdracht van de inmiddels afzonderlijke VVE van dit blok verbouwd, waarbij de pui van trappenhuis en entree werden samengevoegd en vervangen door een nieuwe pui met postbussen en schuifdeuren. Ook de kwartsiet tegels onder de luifel werden daarbij vervangen. De afwerking van de entreehallen met tochtdeuren, bellenplateaus en postbussen zijn in alle flats niet meer origineel. Bij alle flats is links van de entree, onder de balkons van de hier gelegen woningen, een kleine technische ruimte aangebracht.

Architectonische verschijningsvorm

Exterieur
De oorspronkelijk identieke flats zijn verzorgd, maar sober vormgegeven. De gevels zijn rondom opgemetseld uit rode strengperssteen in halfsteensverband met terugliggende voeg. In de gevelvlakken is de stapeling van bouwlagen tot uitdrukking gebracht door horizontale betonbanden ter hoogte van de verdiepingsvloeren. Tussen de begane grond en de eerste verdieping is deze horizontale lijn wat dikker uitgevoerd en steekt deze iets voor het gevelvlak uit, net als de stevig aangezette dakrand. Het zichtbaar maken van de vloerbanden is een in de wederopbouwarchitectuur vaker toegepaste methode om de stapeling van vloeren en het niet-dragende karakter van de gevels zichtbaar te maken. Aan drie zijden zijn de gevels, met uitzondering van de begane grond, vrijwel identiek.

Door de woonkamers aan de uiteinden van de 'wieken' iets buiten het volume te laten doorsteken, komt de bijzondere opzet in de buitengevels tot uitdrukking. Elk van de vier de gevels wordt verdeeld in een smal naar voren springend deel met hierin brede vensters van de woonkamers, een terugliggend deel ter plaatse van de halfinpandige balkons voorzien van verdiepingshoge puien met balkondeuren en zijlichten, en een breed deel met vierkante vensters die op regelmatige afstand van elkaar zijn geplaatst. Deze vensters waren oorspronkelijk uitgevoerd als tuimelraam. Alle vensters zijn uitgespaard in het metselwerk en sluiten met de bovenzijde aan op de betonnen banden. Aan de onderzijde bevinden zich donkerbruine, keramische vensterbanktegels. De balkons kragen iets uit en zijn opgebouwd uit een betonnen vloerplaat en een eenvoudig buisframe hekwerk met verticale spijlen. De oostgevel heeft een afwijkende indeling door het hier gelegen trappenhuis dat op elke verdieping is voorzien van een breed venster met verticale indeling met rechts daarvan een opening voor de inpandige vluchtbalkons. De naastgelegen driekamerwoning heeft drie vierkante vensters die iets naar rechts in het gevelvlak zijn gepositioneerd.

In de gevels van de begane grond tekenen de verschillende functies zich af. De entreepartij in de oostgevel wordt gemarkeerd door een uitkragende, rechthoekige betonnen luifel met opstaande rand aan het uiteinde. Onder de luifel bevindt zich zowel een hardhouten toegangsdeur tot de entreehal, teruggelegd in het gevelvlak, en de pui van het trappenhuis met een tweede toegangsdeur. Rechts van de entreepartij zijn drie stalen garagedeuren aanwezig tussen brede gemetselde penanten met diepe neggen. De zuidgevel is voorzien van een reeks bovenlichten en één venster met afwijkend formaat, de noordgevel bestaat uit vijf garagedeuren en de westgevel uit een reeks bovenlichten, één venster met

afwijkend formaat en een brede pui met roosters voor de achterliggende centrale verwarming. De vooruitspringende geveldelen zijn voorzien van toegangsdeuren naar de bergingen en een enkel bovenlicht. In de noordgevel van blok 2 is hier als enige een groter venster aangebracht. Hier zou oorspronkelijk het vertrek voor de huismeester zijn gesitueerd, die vermoedelijk alleen voor blok 1 en 2 werkzaam was. Op het dak bevindt zich een kleine uitbouw, in gebruik als liftmachinekamer en toegang naar het dak. Op de bouwtekeningen is een doorlopend, schuin geplaatst scherm getekend, in een kruisvorm op enige afstand van de dakrand. In plaats van het dichte scherm is bij de bouw een zwevende horizontale band op stalen balusters geplaatst. Vermoedelijk om de wind te breken en de boven het dak uitstekende ventilatiekanalen beter te laten functioneren.

Interieur
De entreehal van de flats was oorspronkelijk uitgevoerd met wanden van schoonmetselwerk in gele handvormbaksteen en een met tegels belegde vloer van zandkleurig marmercomposiet. De lifthallen op de verdiepingen hebben identieke wanden van schoonmetselwerk, maar de vloeren zijn afgewerkt met Solnhofenertegels, een uit Duitsland afkomstige, eveneens zandkleurige kalksteen. In een van de zijwanden bevinden zich nog stalen kleppen van de in onbruik geraakte vuilstortkokers. De asymmetrische vorm van de trappenhuizen is terug te zien in het wigvormige schelmgat. In de trappenhuizen is het metselwerk van de buitengevels doorgezet. Trapdelen en bordessen zijn van beton met hierop alleen op het onderste trapdeel en bordes dubbelhard gebakken tegels in een gele, deels gemarmerde tinten. De traphekken zijn van smeedijzer en voorzien van doorgaande leuningen van blauw Mipolam, een veelgebruikte kunststofsoort in de wederopbouwperiode.

In de appartementen bevinden zich nog enkele, oorspronkelijke elementen van de nagelvaste inrichting, zoals vaste kasten in gangen en slaapkamers, granitovloeren van badkamers en toiletten en vensterbanken van gepolijste platen marmercomposiet. De woningen waren oorspronkelijk uitgerust met een Bruynzeel Monta-keuken. Bijzonder is de manier waarop de betonconstructie is opgenomen in de plattegrond. De vierkante kolommen langs de buitengevels vielen deels weg in de vaste kasten tussen de vertrekken, maar in de woonkamer vormen de kolommen en dwarsbalken 'nissen' en zorgen daarmee voor geleding van de wand.

Cultuurhistorische context
Over architect B.J. Nieuwenhuis (geboorte- en sterfjaar onbekend) is nauwelijks informatie te vinden. Hij was gevestigd in de Watergraafsmeer en ontwierp in Nieuwendam-Noord ook eengezinswoningen in deelplan B, aan de Breekstraat en de Werengouw (1965). De architectuur daarvan is eveneens sober maar door de, ten opzichte van elkaar, verspringende vensters van begane grond en verdiepingen is, in combinatie met de uitgebouwde bergingen, wat meer variatie in het gevelbeeld ontstaan. Daarnaast ontwierp hij eengezinswoningen in deelplan C in Osdorp (1969), in een alledaagse, weinig opvallende bouwstijl.

Van de opdrachtgever, Aannemingsbedrijf Albers uit Abcoude, is eveneens weinig bekend. Het bedrijf richtte zich op woningbouw, zowel voor eigen rekening als in opdracht van grotere woningbouwbedrijven, zoals de gemeentelijke bouw- en woningdienst van Utrecht. In advertenties in dagbladen maakte het bedrijf veelvuldig reclame voor vooral middenstandswoningen en herenhuizen in onder andere Amstelveen, Badhoevedorp, Zwanenburg en Abcoude.
De flats in Amsterdam lijken te passen in het profiel van het bedrijf, maar hoe Albers bij de bouw betrokken raakte, is onduidelijk. De bouw van middenstandswoningen vormde een klein deel van de totale woningbouwproductie, die vooral gericht was op grote aantallen woningwetwoningen. Hierin werden slechts enkele beproefde typologieën toegepast: de eengezinswoning, de portieketageflat en de galerijflat. De regie van de woningbouw lag volledig in handen van de overheid en 'wenken en voorschriften' bepaalden de marges waarbinnen gebouwd mocht worden. Ruimte voor experiment of verbijzondering was er niet. Voor de bouw van middenstandswoningen golden minder restricties en door de ruimere budgetten was er meer mogelijk op het gebied van de plattegrond, de ruimtelijke opzet en het afwerkingsniveau.

Hoogbouw werd gezien als een aantrekkelijke woonvorm vanwege uitzicht en comfort voor de bewoners, maar ook om variatie in de stedenbouwkundige opzet van de uitbreidingswijken aan te brengen. Het type van de torenflat ontwikkelde zich in Amsterdam en daarbuiten als een aantrekkelijke typologie, juist voor de middenstand, waarin in de jaren zestig steeds meer variatie ontstaat in plattegrond, oriëntatie en ruimtelijke opzet. De torenflats aan de Ilperveldstraat zijn met hun molenwiekvormige opzet en ligging op de overgang van stad naar landschap hiervoor illustratief, ondanks hun beperkte bouwhoogte. Het typische middenstandskarakter wordt onderstreept door de bijzondere plattegrond, comfortverhogende voorzieningen als centrale verwarming, vuilstortkokers, centrale antenne-inrichting en een hoger afwerkingsniveau van woningen en gemeenschappelijke ruimten.

Anders dan voor de woningwetwoningen stonden de huurders voor de flats niet in de rij. Van april 1966 tot en met februari 1968 verschenen bijna dagelijks kleine advertenties in verschillende dagbladen waarin de woningen werden aangeboden. Hierin werd de vrije vestiging, de luxe afwerking en het uitzicht op park en plantsoen genoemd. De huurprijs bedroeg 385 gulden voor de driekamerwoning exclusief servicekosten van 25 gulden. Voor blok 1 en 2 stelde de verhuurder een wervende brochure samen waarmee potentiële huurders werden aangetrokken. Ook was een modelflat was ingericht aan de Ilperveldstraat 142 (blok 5), die dagelijks te bezoeken was.

Conclusie / concept registeromschrijving
Stedenbouwkundige waarden
Het ensemble is van belang als onderdeel van een unieke stedenbouwkundige en landschappelijke setting waarin oorspronkelijke hoogteverschillen en waterstaatkundige elementen aanleiding vormden voor een nieuw en geaccidenteerd parkontwerp waarin de torenflats functioneren als overgang naar de bebouwing en accentuering van de westelijke rand van Nieuwendam-Noord. Een dergelijke stedenbouwkundige setting is kenmerkend voor de tuinsteden van Amsterdam.

Architectonische waarden
Het ensemble van vijf torenflats aan de Ilperveldstraat is van belang als representant van de middenstandsbouw in de naoorlogse uitbreidingswijken. De ruimtelijke opzet vanuit een molenwiek en de beperkte hoogte van zes verdiepingen zijn binnen de typologie van de torenflat bijzonder.

Cultuurhistorische waarden
De torenflats zijn van belang als representant van de veranderende woningmarkt van de jaren zestig waarin meer ruimte werd geboden voor middenstandsbouw, waarin particuliere bouwbedrijven woningen realiseerden, die met uitzicht, comfort en privacy in de behoeftes van de middenklasse voorzagen.

Gaafheid/herkenbaarheid
De torenflats zijn in hun hoofdopzet en architectuur goed bewaard gebleven en duidelijk herkenbaar als woningbouw uit de jaren zestig. Daarnaast is de landschappelijke inbedding rondom de flats grotendeels origineel, waarbij het groen in de loop der jaren tot wasdom is gekomen.

Zeldzaamheid
De combinatie van de molenwiekvormige opzet en de (relatief) geringe bouwhoogte is binnen de Amsterdamse context van middenstandsbouw en typologie van de torenflat zeldzaam.

Bronnen en literatuur
Gemeente Amsterdam, Bouw- en Woningtoezicht Stadsdeel Noord (bouwdossiers)
Stadsarchief Amsterdam, beeldbank
www.delpher.nl
www.amsterdamopdekaart.nl

- Bureau Monumenten en Archeologie, *Cultuurhistorische verkenning Buikslotermeer II Amsterdam*

Noord, Amsterdam 2012
- Gemeente Amsterdam, *Integrale Landschapskaart Amsterdam-Noord*, Amsterdam 2020
- J.J. van der Velde, *Stadsontwikkeling van Amsterdam 1939-1967*, Amsterdam 1968
- Marinke Steenhuis (red.), *De nieuwe grachtengordel; De realisatie van het Algemeen Uitbreidingsplan van Amsterdam*, Bussum 2017

Beeldmateriaal

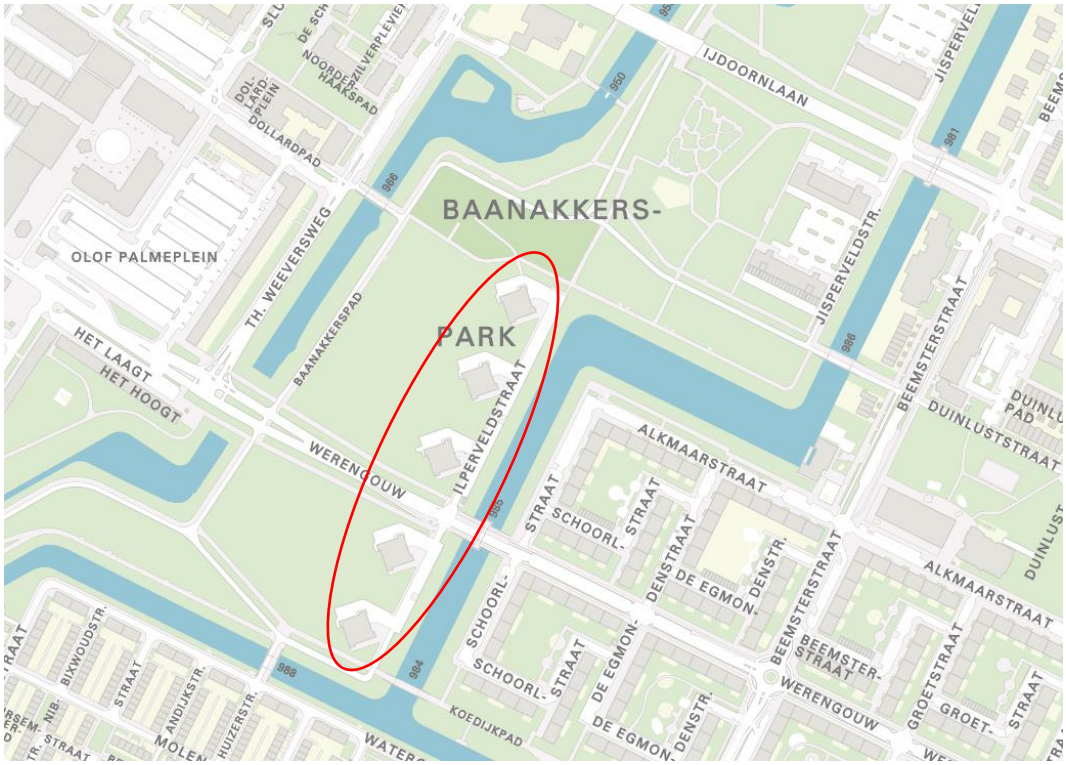

Het ensemble van vijf torenflats, Ilperveldstraat 1 t/m 165 (Data Amsterdam)

Het ensemble van vijf torenflats, Ilperveldstraat 1 t/m 165. Luchtfoto. (Data Amsterdam)

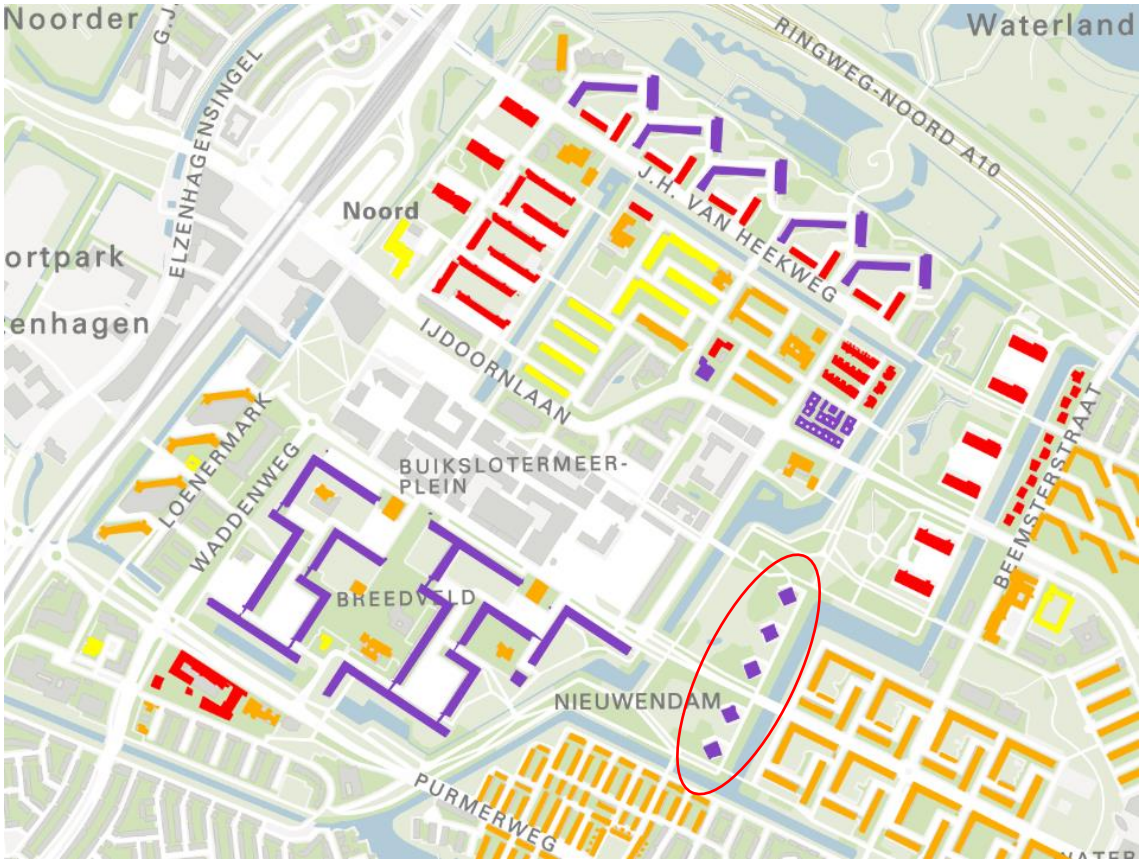

Uitsnede uit de Ordekaart AUP. De torenflats aan de Ilperveldstraat hebben een orde 1- waardering (paars).

Uitsnede van blad 2 van de kaart van Amsterdam, 1936, uitgave van Publieke Werken, met hierop het dorp Nieuwendam, de Buikslotermeer en de polders ten noordwesten van het dorp (Stadsarchief Amsterdam).

Uitsnede van Amsterdam-Noord van het AUP, 1934 (Cultuurhistorische Verkenning Buikslotermeer, 2012).

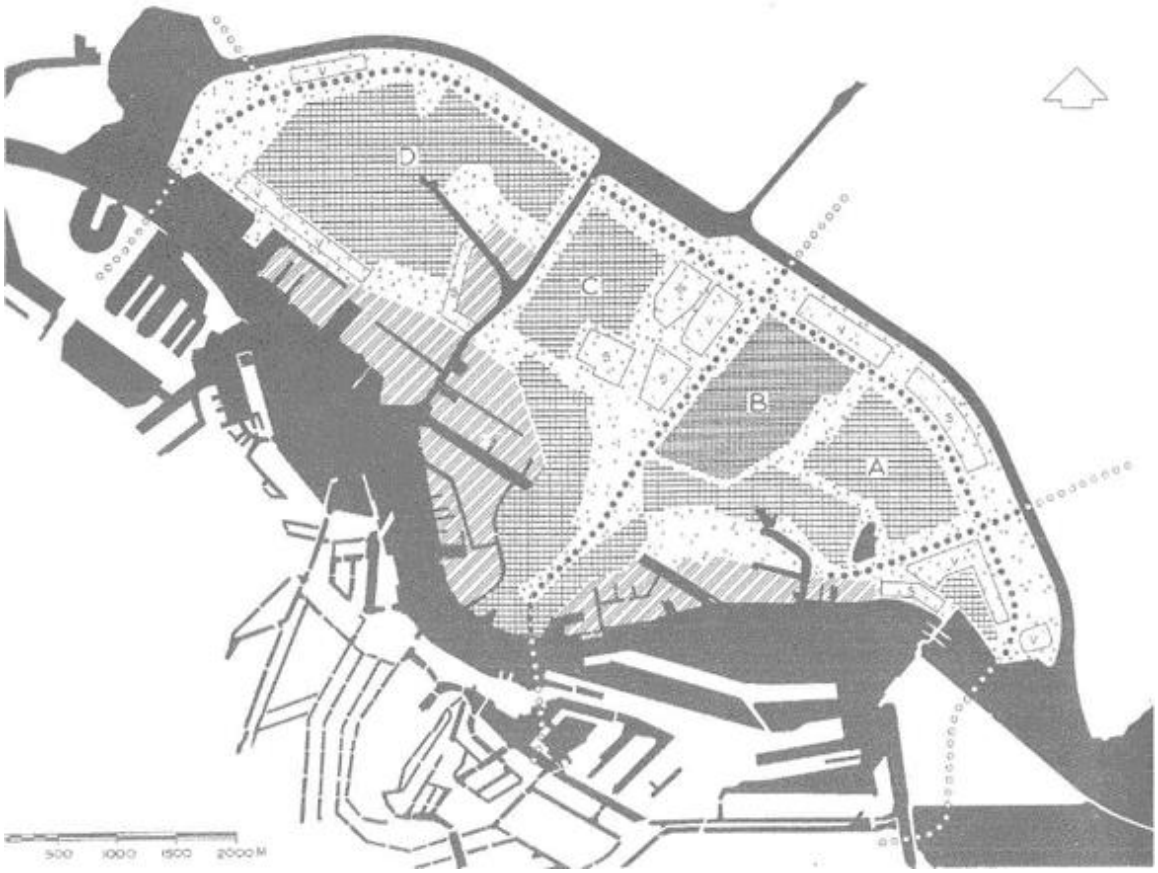

Structuurplan Amsterdam Noord, 1958, met hierop het naar het noorden verschoven verbindingskanaal en de contouren van de drie uitbreidingswijken, a: Nieuwendam-Noord, b: Buikslotermeer, c: Banne-Buiksloot. Oostzaan-Noord (d) zou pas in het laatste kwart van de vorige eeuw worden gebouwd (Cultuurhistorische Verkenning Buikslotermeer, 2012).

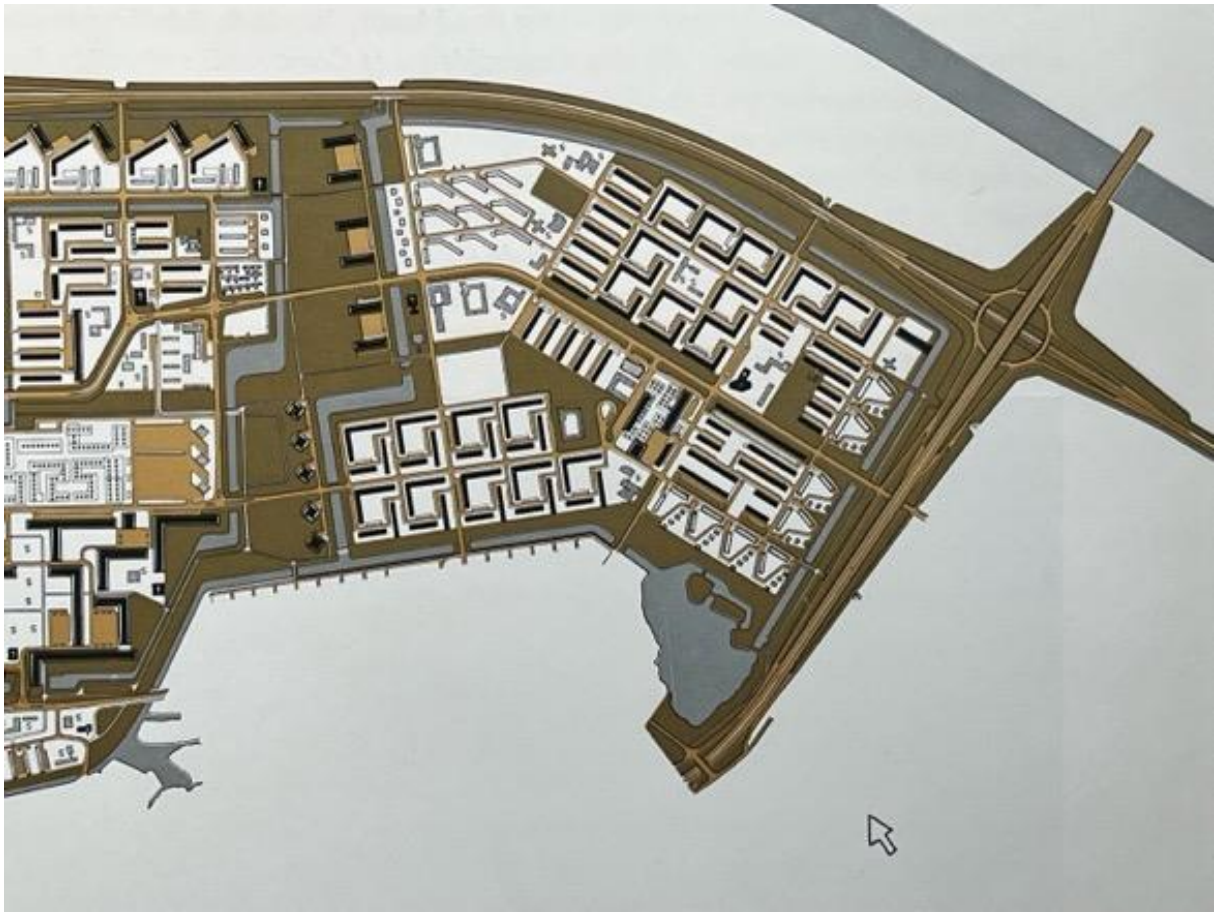

Bewerking van het stedenbouwkundig plan voor Nieuwendam-Noord, 1967 (Van der Velde, 1968).

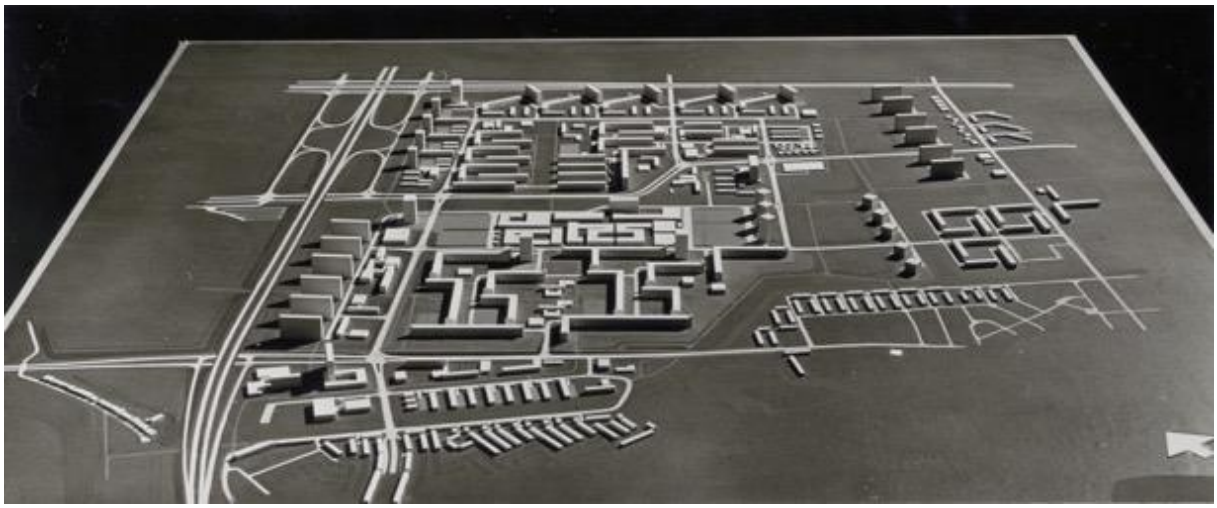

Maquette van Buikslotermeer uit 1965 met hierop geheel rechts het Baanakkerspark met bajonetvormige vijver en de randbebouwing van Nieuwendam-Noord met de vijf torenflats (Stadsarchief Amsterdam).

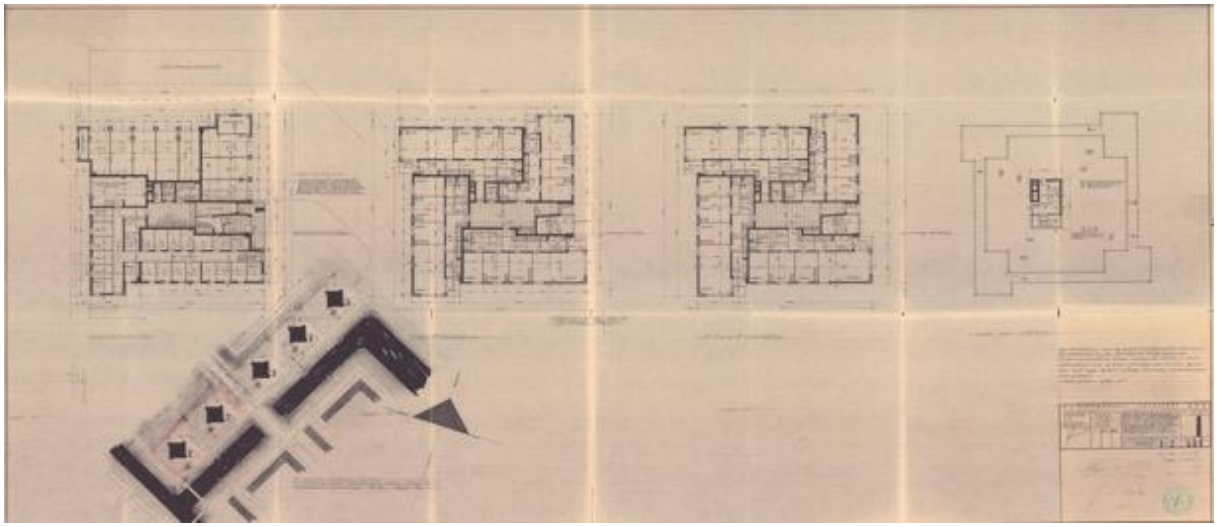

Situatietekening en plattegronden (Gemeente Amsterdam, bouwdossiers).

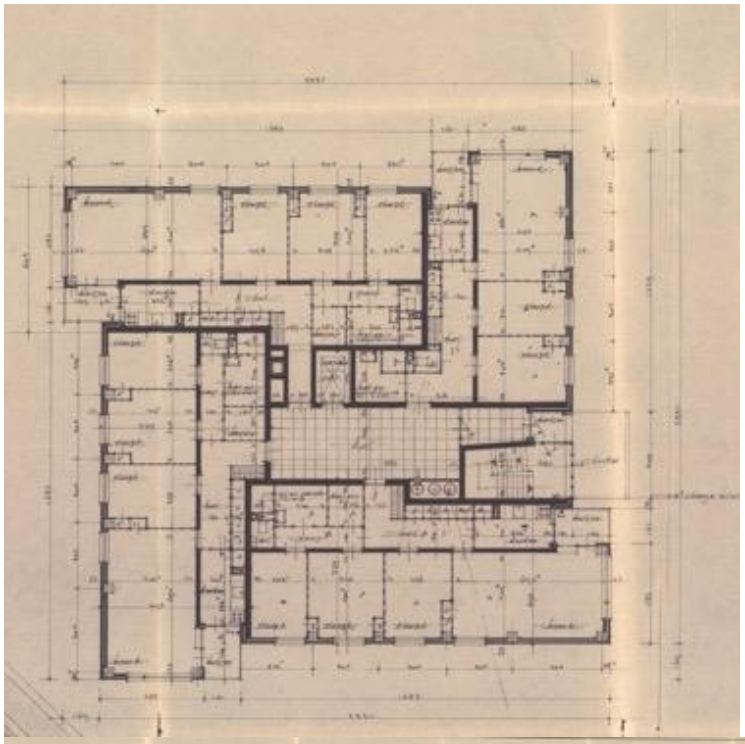

Plattegrond van de verdiepingen met de molenwiekvormige opzet (Gemeente Amsterdam, bouwdossiers).

Gevelaanzichten (Gemeente Amsterdam, bouwdossiers).

De flats bijna voltooid en het groen van het Baanakkerspark in aanplant op de Nationale Boomplantdag 23 maart 1967 (Stadsarchief Amsterdam).

De drie noordelijke flats kort na oplevering, gezien vanaf de brug in de Werengouw, 27 juli 1968 (Stadsarchief Amsterdam).

Een van de eerst opgeleverde flats, september 1966 (Stadsarchief Amsterdam).

Zicht op de flats vanuit het noorden en het geaccidenteerde Baanakkerspark, circa 1968 (Stadsarchief Amsterdam).

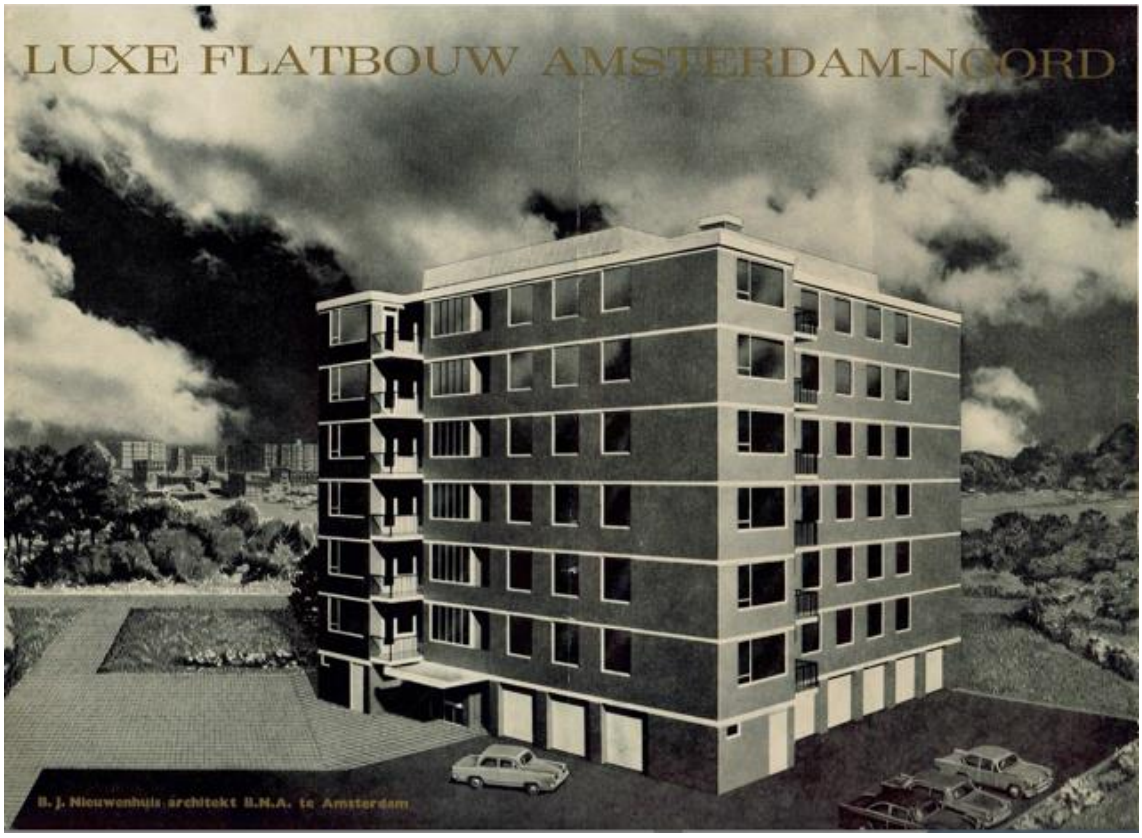

Cover van de brochure voor potentiële huurders (privécollectie bewoner).

Presentatieplattegrond van woonlagen met indicatieve inrichting en van een vierkamerwoning, uit de betreffende brochure (idem).

De twee zuidelijke flats (blok 1 en 2) gezien vanaf de brug in de Werengouw, december 2023.

De twee meest noordelijke flats (blok 4 en 5) gezien vanuit het zuidoosten, december 2023.

Het groen van het Baanakkerspark doorgetrokken tussen de flats (blok 1 en 2), december 2023.

De meest noordelijke flat (blok 5) gezien vanuit het Baanakkerspark, december 2023.

Links: oostgevel met entree en garages; rechts: noordgevel gezien vanuit het Baanakkerspark, december 2023.

Daklandschap van de meest zuidelijke flat (blok 1) met 'windvanger', februari 2025.

Oorspronkelijke entreepartij van met kwartsiet vloertegels (blok 3), februari 2025.

Lifthal met schoon metselwerk en Solnhofenertegels (blok 2), februari 2025.

Trappenhuis met rood metselwerk, betonnen trappen en smeedijzeren balustrades (blok 2), februari 2025.

Links: vernieuwde entree met postbussen en schuifdeur; rechts: witgeschilderde entreehal (beide blok 2), februari 2025.

Links: vernieuwde tussendeur met postbussen, nieuwe wandbekleding en originele composiettegels op de vloer (blok 1); rechts: vernieuwde tussendeur met postbussen en witgeschilderd metselwerk en originele composiettegels op de vloer (blokken 3, 4 en 5), februari 2025.